

УДК 338.48

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-17)

Олійник Т. Г., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-5803-2596

e-mail: oliinyktg@gmail.com

Розвиток туризму в Миколаївській області

Анотація. У статті розкриті сучасний стан туристичної галузі в Миколаївській області. Визначено, що індустрія туризму є однією зі сфер, яка найбільше впливає на розвиток економіки та суспільного життя країни. Виявлено, що протягом останніх років на розвиток туризму в Україні, в тому числі і в Миколаївській області вплинули такі події, як, коронавірусна хвороба COVID-19 та повномасштабне вторгнення на територію України, яке триває до сьогодні. Встановлено, що для розвитку галузі туризму надзвичайно важливе значення мають природні ресурси та географічні особливості території. За особливістю природних умов Миколаївська область розташована в межах двох фізико-географічних зон – лісостепової й степової. Виявлено, що сучасний стан розвитку туризму включає оцінку умов туристичного потоку, оцінку динаміки туристів, яких обслуговували туроператори та тур агенти, розподіл туристів за метою перебування. Встановлено, що розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за метою поїздки та видами туризму зосереджено саме на відпочинку та дозвіллі, друге місце посідає спортивний туризм. Визначено, що в Миколаївській області є природні, історико-культурні та інфраструктурні передумови для розвитку туризму. Область має багату культурну і природну спадщину, але цей потенціал, недостатньо використовується туристичними фірмами, всі вони в основному працюють на виїзному туризмі.

Ключові слова: туризм; турагенти; туроператори; туристичні потоки.

Oliynyk T.G., PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine.

Development of Tourism in the Mykolaiv Region

Abstract. Introduction. The article reveals the current state of the tourism industry in the Mykolaiv region. It was determined that the tourism industry is one of the areas that has the greatest impact on the development of the economy and social life of the country. It was revealed that in recent years the development of tourism in Ukraine, including in the Mykolaiv region, was affected by such events as the coronavirus disease COVID-19 and the full-scale invasion of the territory of Ukraine, which continues to this day.

Purpose. To study and research the current state of tourism development in the Mykolaiv region.

Results. It has been established that the natural resources and geographical features of the territory are extremely important for the development of the tourism industry. Due to the peculiarity of natural conditions, the Mykolaiv region is located within two physical and geographical zones - forest-steppe and steppe. It was revealed that the current state of tourism development includes an assessment of tourist flow conditions, an assessment of the dynamics of tourists served by tour operators and tour agents, and the distribution of tourists by purpose of stay. It was established that the distribution of tourists served by tour operators and travel agents, according to the purpose of the trip and types of tourism, is focused on recreation and leisure, with sports tourism taking the second place.

Conclusions. The Mykolaiv region has natural, historical, cultural and infrastructural prerequisites for the development of tourism. The region has a rich cultural and natural heritage, but this potential is not sufficiently used by tourism companies, all of them mainly work on outbound tourism.

Keywords: tourism; travel agents; tour operators; tourist flows.

JEL Classification: Z3; Z30; Z32; L83

Постановка проблеми. Українська індустрія туризму, в тому числі й Миколаївська область має великий потенціал. Унікальне територіальне розташування України, сприятливі кліматичні умови, унікальна й багата культурно-історична спадщина, широкий вибір готелів і ресторанів – ці фактори сприяли швидкому розвитку туризму. Індустрія туризму є однією зі сфер, яка найбільше впливає на

розвиток економіки та суспільного життя країни, тому розвиток цієї галузі має бути першочерговим.

Але, в останні роки, ряд подій внесли свої корективи у розвиток туристичної діяльності як України, так і Миколаївської області. У 2019 р. почалася коронавірусна хвороба COVID-19, а туризм є однією з найбільш вразливих галузей до наслідків надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я. Через запровадження урядами країн світу обмежень

¹Стаття надійшла до редакції: 11.04.2023

Received: 11 April 2023

для туристів, аби стримати поширення коронавірусу, 96 % всіх туристичних напрямів світу було закрито. Загалом 209 країн чи регіонів запровадили обмеження на в'їзд туристів. В Африці для туристів закрили 100 % напрямів, в Азії та Тихоокеанському регіоні – 100 %, на Близькому Сході – 100 %, у Європі – 93 %, в Америці – 92 відсотки [4].

24 лютого 2022 р. почалося повномасштабне вторгнення на територію України, яке триває до сьогодні. І замість подорожей та відпочинку поїздки стали вимушеними. Ця криза ще більше поглибила проблему розвитку туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку туризму протягом довгих років досліджували такі вітчизняні та закордонні вчені, як, Н. О. Алешугіна, О. О. Бейдик, К. В. Богатирьова, Є. О. Бойко, О. І. Вуйцик, В. Г. Герасименко, В. В. Гоблик, Г. П. Горбань, М. О. Джаман, Є. А. Джанджугазова, В. К. Євдокименко, М. Ю. Копичинська, Х. Крипендор, Р. Ланкар, І. М. Мельник, С. Г. Нездоймінов, В. В. Папп, О. Г. Підвальна, О. Р. Роїк, В. Ф. Семенов, М. І. Стегней, Т. І. Ткаченко, Л. В. Транченко, Т. В. Черничко, Г. Ф. Шаповал та інші.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є вивчення та дослідження сучасного стану розвитку туризму в Миколаївській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм – одна з найбільш галузей, що розвивається, її розвиток почався в другій половині 20 століття. Загалом туризм часто використовується як ключ до економічного зростання як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. У багатьох секторах туризм розглядається як швидке та просте розв'язання економічної невивідності. Загалом країни обирають збільшення ресурсів для розвитку шляхом залучення туристів. Це загострює конкуренцію та веде до очікування нових викликів для туризму та загального економічного розвитку.

Для розвитку галузі туризму надзвичайно важливе значення мають природні ресурси та географічні особливості території. За особливістю природних умов Миколаївська область розташована в межах двох фізико-географічних зон – лісостепової й степової. На півночі межує з Кіровоградською областю, на північному сході – з Дніпропетровською, на сході та південному сході – з Херсонською, на заході та південному заході – з Одеською. На півдні Миколаївську область омивають води Чорного моря.

Таблиця 1 Основні характеристики соціально-економічного розвитку Миколаївської області

№	Показники	Характеристика
1	Територія, тис. кв. км	24,6
2	Розташування	південна частина України
3	Чисельність населення, тис. осіб	1091,8
	у т. ч.:	
	міське	750,7
	сільське	341,1
4	Адміністративний центр	м. Миколаїв
5	Міста обласного підпорядкування	Очаків, Первомайськ, Вознесенськ, Южноукраїнськ
6	Основні галузі промисловості	добувна промисловість і розроблення кар'єрів, виробництво харчових продуктів та напоїв, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів
7	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	83681
8	Обсяг продукції с/г господарства: зернових та зернобобових, тис. т соняшнику, тис. т овочів відкритого ґрунту, тис. т молоко, тис. т яйця, тис. шт	2899,7 830,3 420,9 44,9 34604,7
9	Автомобільні дороги з твердим покриттям, тис. км.	4,8
10	Залізничні шляхи загального користування, тис. км.	0,7
11	Головні водні об'єкти	Південний Буг, Інгул, Інгулець. В області нараховується 110 річок. Лимани: Дніпровсько-Бузький, Тилігульський, Бузький, Березанський
12	Наявність природно-заповідного фонду, тис. га	44,5

Джерело: сформовано за даними [10]

Дані таблиці свідчать, що Миколаївська область розташована в південній частині Миколаївської

області, основними галузями промисловості є добувна промисловість і розроблення кар'єрів,

виробництво харчових продуктів та напоїв, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, у сільському господарстві, в рослинництві - вирощування зернових культур та соняшнику, а в тваринництві – виробництво молока та яєць. Основна водна артерія області – річка Південний Буг. У межах Миколаївської області її довжина становить 257 км. Друга за довжиною річка – Інгул (179 км) – впадає в Бузький лиман. До великих річок відноситься також Інгулець (96 км) – права притока Дніпра. В області нараховується 110 річок та чотири лимани: Дніпровсько-Бузький, Бузький, Тилігульський і Березанський. На території області є національний

історико-археологічний заповідник «Ольвія», національний природний парк «Бузький Гард», регіональний ландшафтний парк «Тилігульський» загальною площею 44,5 тис. га.

Дослідження сучасного стану розвитку туризму включає:

- оцінку умов туристичного потоку (в'їзні, виїзні туристи, внутрішні туристи);
  - оцінку динаміки туристів, яких обслуговували туроператори та турагенти;
  - розподіл туристів за метою перебування;
- Розвиток туристичного бізнесу залежить від потоків туристів.

Таблиця 2 Показники туристичних потоків Миколаївської області

Рік	Усього	в тому числі			Сальдо в'їзд/виїзду іноземців
		внутрішні туристи, осіб	в'їзд іноземців в Україну, осіб	виїзд громадян України за кордон, осіб	
2015	7464	-	6631	833	5798
2016	9023	-	8369	654	7715
2017	11805	9	10994	802	10192
2018	19002	5	18049	948	17101
2019	25107	-	23960	1147	22813
2020	11103	-	10691	412	10279

Джерело: сформовано за даними [9]

За період 2015-2020 рр. спостерігаються позитивні тенденції в'їзду на територію Миколаївської області, що сприяло розвитку туристичного бізнесу. В'їзд в Миколаївську область іноземних громадян почав набирати оберти в 2016 року. Позитивне сальдо спостерігається за весь досліджуваний період. За

останні роки відомості відсутні, за причини неможливості зібрати інформацію, через те, що частина Миколаївської області довгий період була під окупацією.

Важливим чинником розвитку галузі туризму є визначення цілей подорожей.

Таблиця 3. Розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за метою поїздки та видами туризму у 2020 р., (осіб)

Показники	Усього	у тому числі за метою поїздки			
		службова, ділова, навчання	дозвілля, відпочинок	ліку-вання	спортивний туризм
Юридичні особи					
Кількість туристів	2890		2888	2	
у тому числі обслуговано					
туроператорами	148		148		
турагентами	2742		2740	2	
з них: виїзних	2754		2754		
у тому числі обслуговано					
туроператорами	136		136		
турагентами	2618		2618		
з них внутрішніх	136		134	2	
у тому числі обслуговано					
туроператорами	124		122	2	
турагентами	12		12		
Фізичні особи-підприємці					
Кількість туристів,	8213	6	8101	11	95

обслугованих турагентами					
з них					
виїзних	79937	5	7927	5	
внутрішніх	276	1	174	6	95

Джерело: сформовано за даними [9]

Аналіз даних таблиці 3 свідчить, що розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за метою поїздки та видами туризму склався наступним чином: найбільше туристів зосереджено саме на відпочинку та дозвіллі – 10989 осіб, з них оформлені юридичними особами – 26,3%, а фізичними особами-підприємцями – 73,7%, тобто більшість туристів надають перевагу саме фізичним особам-підприємцям. Друге місце посідає спортивний туризм.

За результатами аналізу сучасного стану туризму в Миколаївській області можна виділити такі перспективні напрями:

- удосконалення туристичних продуктів та забезпечення їх конкурентоспроможності на українському та зовнішньому ринках. Удосконалення продуктів туристичного ринку відповідно до сучасних потреб споживачів;

- залучення інвестиційних коштів для розвитку туризму. Інституції сектора потребують збору коштів для безперебійної роботи та розвитку через російське вторгнення;

- дотримуватися та використовувати стандарти та правила ЄС у своїй діяльності. Для залучення іноземних громадян туристична діяльність потребує застосування певних міжнародних норм і стандартів;

- раціональне використання природних ресурсів. Дані ресурси значною мірою зменшуються, що призводить до їх зникання.

- використання енергоощадних технологій у використанні природних ресурсів, використання екологічних технологій та обладнання;

- брати участь у великій системі мережевого туризму в регіоні, використовуючи сучасні інформаційні системи та забезпечуючи відповідну комп'ютерну підтримку.

Висновки. Все вищевикладене дозволяє стверджувати, що в Миколаївській області є природні, історико-культурні та інфраструктурні передумови для розвитку туризму. Область має багату культурну й природну спадщину, але цей потенціал, на жаль, недостатньо використовується туристичними фірмами, всі вони в основному працюють на виїзному туризмі.

Література:

1. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 23-30.
2. Гоблик В. В., Черничко Т. В., Хаустова К. М. Оцінка економічної стабільності розвитку підприємств сфери гостинності у регіоні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія "Економіка": збірник наукових праць. 2020. Випуск 1(13). С. 168-174.
3. Гоблик В.В., Черничко Т.В., Хаустова К.М. *Ресурсне забезпечення розвитку сфери гостинності*. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2019. Випуск 2(12). С.21-26.
4. Марценюк Л. В., Батмангліч К. Напрями зниження негативного впливу корона вірусу на туристичну сферу. *Наук. вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ*. 2020. № 3. С. 214–221.
5. Мельниченко О.А., Шведун В.О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні. URL : <https://hero.knmu.edu.ua/handle/123456789/17694> (дата звернення: 05.04.2023).
6. Морохович В.С., Лендел М.А., Морохович Б.В. Розвиток туризму Закарпатської області як складової туристичної галузі України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Економічні науки. 2020. Вип.60. С.12-17.
7. Папп В.В., Бошота Н.В. Туризм як пріоритетний напрям розвитку економіки регіону (на прикладі Закарпатської області). [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_528_PappVV,BoshotaNV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_528_PappVV,BoshotaNV.pdf)(дата звернення: 05.04.2023).
8. Радченко Е. Є. Теоретичні основи формування та розвитку туристичного потенціалу регіону. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6809> (дата звернення: 05.04.2023)
9. Статистичний бюлетень «Туроператори та турагенти Миколаївської області у 2020 році». Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2021р. URL : www.mk.ukrstat.gov.ua (дата звернення : 05.04.2023).
10. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2021 рік. Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2022р. URL : www.mk.ukrstat.gov.ua (дата звернення : 05.04.2023).

References:

1. Brych, V., & Halysh, N. (2020). Sustainable development of the tourist industry : ecological and statistical dimensions. *Ekonomicznyj analiz*, 4. 23-30 [in Ukrainian].
2. Hoblyk, V. V., Chernychko, T. V., & Khaustova, K. M. (2020). Assessment of the economic stability of the development of hospitality enterprises in the region. *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*. 1(13). 168-174. [in Ukrainian].

3. Hoblyk, V.V., Chernychko, T. V., & Khaustova, K. M. (2019). Resource support for the development of the hospitality industry. *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*. 2(12). 21-26. [in Ukrainian].
4. Martseniuk, L. V., & Batmanhlich, K. (2020). Directions of reducing the negative impact of the corona virus on the tourism sphere. *Nauk. visn. Dnipropetr. derzh. un-tu vnutr. sprav.* 3. 214–221. [in Ukrainian].
5. Mel'nychenko, O. A., & Shvedun, V. O. (2017). Features of the development of the tourism industry in Ukraine. Retrieved from : <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/17694> [in Ukrainian].
6. Morokhovych, V. S., Lendiel, M. A., & Morokhovych, B. V. (2020). Development of tourism in the Zakarpattia region as a component of the tourism industry of Ukraine. *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*. 60. 12-17. [in Ukrainian].
7. Papp, V. V., & Boshota, N. V. (2014). Tourism as a priority direction for the development of the region's economy (on the example of Zakarpattia Oblast. Retrieved from : [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_528_PappVV,BoshotaNV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_528_PappVV,BoshotaNV.pdf). [in Ukrainian].
8. Radchenko, E. Ye. (2018). Theoretical foundations of the formation and development of the tourist potential of the region. *Efektivna ekonomika*. 12. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6809> [in Ukrainian].
9. Tour operators and travel agents of Mykolaiv region in 2020 : Statistical bulletin. *Holovne upravlinnia statystyky u Mykolaivs'kij oblasti*. Official web-site. Retrieved from : www.mk.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian]
10. Statistical yearbook of Mykolaiv region for 2021. (2022). *Holovne upravlinnia statystyky u Mykolaivs'kij oblasti*. Official web-site. Retrieved from : www.mk.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian]

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License